

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Красимир С. Кръстев,

Исторически факултет на Софийския университет „Св. Климент
Охридски“, Катедра „Архивистика и методика на обучението по история“,

за дисертационния труд на Хава Бекир Джуни

на тема: „Училищно образование в Неврокопско от 1912 до 2020 г.“

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.2. История и археология

Докторска програма: „История на България“ – История на българското
образование

Научен ръководител: проф. д-р Тодор Мишев

Хава Бекир Джуни завършва специалност „История и философия“ през 2015 г., а две години по-късно придобива магистърска степен по предучилищна педагогика. В началото на професионалната си кариера за кратко работи като учител по философия и история и цивилизации. От 2019 г. насам преподава в подготвителна група за деца в предучилищна възраст. През 2020 г. Хава Джуни е зачислена за докторант към Катедра „Архивистика и методика на обучението по история“ и е отчислена с право на защита на 01. 02. 2024 г.

Докторантката е представила списък с четири публикации по темата, две от които са под печат, с които изпълнява минималните национални изисквания. Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертацията. В работата ѝ не се констатира плагиатство. Изпратените материали са в съответствие с Правилника за придобиване на научните степени на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Закона за развитие на академичния състав на Република България.

В структурно отношение предложената за защита дисертация се състои от увод, три глави, заключение, приложения и списък на използваните източници, с общ обем от 258 страници. Основната цел, която си поставя дисертантката, е да изследва и оцени процесите в училищното образование в Неврокопско за периода от 1912 до 2020 г., като проследи съдържанието на обучението, методите и ефекта на учебния процес върху учениците. Стремежът ѝ е да разкрие как образователната дейност допринася за формирането на идентичността, като същевременно анализира влиянието на политическите и социалните промени върху учебната практика през разглеждания период.

Преди да премина към анализа на отделните глави, ще отбележа, че още на етапа на предварителното обсъждане, както и впоследствие, бяха отправени препоръки за извършване на цялостна езикова редакция – по отношение на стил, правопис, граматика и пунктуация. За съжаление, тези бележки не са отразени, което създава неприятно впечатление за недостатъчно внимание към формалната страна на научния текст.

Първата глава на дисертационния труд, озаглавена „Неврокоп преди освобождението на града“ (с. 7–73), не съответства на обявения хронологически обхват на изследването. Според дисертантката тя изпълнява функцията на въведение в „историческия пейзаж на Неврокопско“ и „задава тематичните рамки на изследването, подчертавайки значението на региона в националната история“ (с. 14). Ако връзката между тази глава и основната част на дисертацията е толкова съществена, както се твърди, би било целесъобразно хронологическият обхват на изследването да бъде прецизиран още при самото му формулиране.

Разглежданата глава е структурирана в две основни части – „Неврокоп през епохата на Възраждането“, която включва и историята на няколко околни села, и „Нови тенденции в икономическото развитие и църковно-национални борби в Неврокопския край преди Освобождението на града“.

Принципът на тематичното обособяване на тези части не е изрично аргументиран. Наред с това, въпреки заявления акцент върху периода на Българското възрождение, значителен обем от представените данни се отнасят за Късното средновековие (XV – XVII в.), а се съдържат и препратки към събития след 1912 г. Цялостното впечатление от тази глава е, че тя е прекомерно обемна и носи компилативен характер, без да допринася съществено за постигането на основната цел на дисертационното изследване.

По-голямо значение за дисертационния труд има втората глава – „Училищно образование в Неврокоп след освобождението на града до наши дни“ (с. 74–139), разработена въз основа на архивни източници. В нея дисертантката представя Неврокопската природо-математическа гимназия „Яне Сандански“ като институция с ключово значение за образованието, културното и патриотично възпитание на местното население. Гимназията е описана като символ на просвета, модернизация и духовно израстване, която осигурява солидна интелектуална и професионална основа на хиляди младежи. В същата глава се проследява историята на Неврокопската смесена гимназия „Княз Симеон Търновски“ през периода от 1922 до 1943 г., а специално внимание е отделено на ролята на учителите, структурата на училищния живот, дисциплинарите практики и педагогическите възгледи по онова време. Отново на базата на архивни източници подробно е проследено развитието на училищата в селата Брезница и Дъбница, които изпълняват ключова роля не само в образованието на местните ученици, но и като центрове на социална интеграция и културно сближаване. В контекста на написаното по-горе Хава Джуниин очертава ключовите фактори за успеха на училища, функциониращи в мултиетнически региони на България, подчертавайки необходимостта от активна съвместна работа между учители, родители и институции.

В тази част от дисертацията се открояват някои фактологични грешки. Така например на с. 77 е посочено, че на 5 октомври 1912 г. България, Сърбия, Гърция и Черна гора едновременно обявяват война на Турция, което не отговаря на действителните събития. Освен това, с оглед постигане на по-голяма яснота и структурна последователност, е удачно текстът, представен от Хава Джунин, да бъде структуриран в по-кратки и тематично обособени блокове – решение, което вероятно щеше да подобри неговата четивност и аналитичност.

Третата глава от дисертацията – „Училищата – поглед отвътре. Учителите“ (с. 140–176), е изградена въз основа на публикувани спомени, архивни документи и данни, събрани посредством метода на устна история. В пряка връзка с тази част от изследването са включени 24 приложения, съдържащи описания на проведени интервюта с респонденти – жители на гр. Гоце Делчев и селата Баничан, Дъбница и Брезница. Макар интервютата да не се отличават с висока прецизност при провеждането им, те са осъществени в непринудена обстановка и предоставят ценна информация за училищния живот в изследвания регион.

В края на своето изследване Хава Джунин подчертава, че образованието в Неврокопско не е само производно на държавната политика, а културно и социално явление с локален облик и самостоятелна традиция.

При оформлението на дисертационния труд са допуснати множество технически грешки. Съдържанието не съответства на реалните страници в текста, което затруднява ориентацията. Наблюдава се нееднородно форматиране – излишно разстояние между отделни редове или абзаци. Особено съществени са пропуските в изготвянето на научния апарат – едни и същи заглавия са цитирани изцяло по няколко пъти в бележките под линия, без използване на съкращения или позоваване посредством „цит. съч.“, което е в противоречие с установената практика. Познаването на

статии в периодичния печат (включително вестници) също не отговаря на академичните стандарти – на места липсва пълна библиографска информация или тя е поднесена в непоследователен вид.

В заключение, дисертационният труд на Хава Бекир Джунин представлява опит за проследяване и анализ на развитието на училищното образование в Неврокопския край в продължение на повече от столетие. Дисертантката използва разнообразен набор от източници – архивни документи, периодичен печат, както и интервюта с участници в образователния процес, което осигурява на изследването емпирична основа и разнообразие на гледните точки. Въпреки това не мога да не изразя сериозни резерви относно цялостното изграждане на труда – непрецизна структура на изложението, чести повторения, отсъствие на достатъчна аналитична дълбочина и доминиране на описателния подход. Тези слабости ограничават научния потенциал на изследването, а към тях се добавят пропуските, свързани с правописа и техническото оформление на текста.

Независимо от изтъкнатите недостатъци, смятам, че усилията по издирването и интерпретирането на архивни документи, както и положеният труд по събирането на устни свидетелства, показват проявена изследователска инициатива и ангажираност с темата. Това ми дава основание да дам своята положителна оценка за дисертационния труд на Хава Джунин, но същевременно препоръчвам на докторантката да проявява по-голяма взискателност към детайлите в бъдещата си работа. Предлагам на уважаемото научно жури да ѝ присъди образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 2.2.

София, 20 май 2025 г.

Рецензент:

(доц. д-р Красимир С. Кръстев)